

УДК 378.015.31:17.022.1

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.67-1.35>**С. Ю. Гуров**

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської філології
та методики викладання англійської мови
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА РІВНІВ ВИХОВАНOSTI ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті йдеться про формування компетентностей майбутнього фахівця з визначенням результатів навчання й виховання, що формують універсальні навчально-виховні дії, забезпечують студентам уміння вчитися самостійно, здатність до саморозвитку й самовдосконалення. Отже, перед педагогами, які мають на меті виховання духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей, стоїть завдання розроблення технології та моделі їх виховання, а також інструментарію для визначення рівня вихованості духовно-моральних цінностей студентів.

У результаті діагностичної роботи, проведеної на констатувальному етапі експерименту, ми бачимо, що на високому рівні, відповідно, середнього значення за трьома критеріями вихованості духовно-моральних цінностей знаходиться 19,24% експериментальної групи і 18,9% контрольної групи студентів гуманітарних спеціальностей; на середньому рівні – 58,75% експериментальної групи і 59,39% контрольної групи студентів, а на початковому рівні зафіксовано 22,25% студентів експериментальної групи і 21,97% студентів з контрольної групи.

Результати констатувального експерименту дають підстави для висновку, що цілеспрямована робота з виховання духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей на основі художньої літератури має починатися вже з першого курсу під час вивчення студентами теоретичних дисциплін, які мають потенційні можливості для впровадження стимульних матеріалів, і продовжуватися на інших навчальних дисциплінах, у позааудиторній діяльності, виробничій практиці протягом усього періоду навчання.

Ключові слова: педагогічна діагностика, рівні виховання духовно-моральних цінностей, студенти гуманітарних спеціальностей.

Постановка проблеми. Суттєвою особливістю сучасної української освіти є принципова орієнтованість на формування компетентностей майбутнього фахівця з визначенням результатів навчання й виховання, що формують універсальні навчально-виховні дії, забезпечують студентам уміння вчитися самостійно, здатність до саморозвитку й самовдосконалення. Отже, перед педагогами, які мають на меті виховання духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей, стоїть завдання розроблення технології й моделі їх виховання, а також інструментарію для визначення рівня вихованості духовно-моральних цінностей студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щоб об'єктивно уявити наявність сформованих духовно-моральних цінностей у студентів гуманітарних спеціальностей і відтворити надійну модель зазначеного феномена, необхідно визначити підстави щодо вибору й формування критеріїв і показників сформованості духовно-моральних цінностей. У визначенні поняття «критерій» існують різні наукові підходи (В. Білоусова, Т. Ільїна, В. Полонський, М. Скаткін та ін.) [2; 3; 6; 7]. Так,

поняття «критерій» (від гр. kriterion) розуміється як ознака, на основі якої здійснюється оцінювання, мірило. Критерії вихованості – це теоретично розроблені показники рівня сформованості певних якостей особистості (колективу) [9]. На думку Т. Ільїної, критерієм у широкому розумінні є те, на що людина має рівнятися, з чим звіряти ті чи інші досягнення [3].

Мета статті – визначити критерії та рівні сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей засобами художньої літератури й описати процес діагностики.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні ми стали свідками руйнації системи духовно-моральних цінностей у суспільстві, водночас учасниками боротьби з нав'язливою антикультурою та формування нових культурних цінностей, що замінюють способи життя в усьому суспільстві, змінюють ціннісні орієнтації особистості й суспільства загалом. Тому вважаємо, що перспективним напрямом у теоретико-методологічному обґрунтуванні проблеми виховання духовно-моральних цінностей є вибір ціннісно-герменевтичного підходу, що враховує позитивні напрацювання в наці-

ональний і світовій спадщині художньої літератури та дає можливість майбутнім фахівцям-гуманітаріям усвідомлювати не тільки значення самовиховання духовно-моральних цінностей, а й критерії для здійснення вибору літератури, яка сприятиме такому вихованню.

Сучасна проблема виховання духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей є конкретною, раніше ж вона вважалася абстрактною. Звичайно, можна не перейматися процесом виховання духовно-моральних цінностей студентів-гуманітаріїв, не привчати їх до вдосконалення смаку у виборі художньої літератури, але таке нехтування, на наш погляд, може призвести до негативних наслідків у суспільстві загалом, де поступово знижуватиметься загальний рівень духовно-моральної культури.

Під критерієм науковці також розуміють еталон або ідеал, який визначає найвищий, досконалий рівень функціонування будь-якої системи. Якщо робити зіставлення з таким еталонним мірилом, то можна засвідчити ступінь відповідності й наближення справжнього рівня явища, що досліджується, до ідеального зразка. Зазвичай, критерій подається як сукупність ознак, які дають можливість відрізнити один рівень від іншого [1, с. 172]. В. Полонський, М. Скоткін зазначають, що будь-який критерій має бути адекватним тому феномену, вимірюванню якого він є; учені наполягають на тому, що він має виражатися дефініцією й бути простим [6; 8].

За спрямованістю, способом і місцем застосування критерії вихованості умовно поділяють на дві групи:

1) пов'язані з проявом результатів виховання в зовнішній формі – судженнях, оцінках, вчинках, діях особистості (провідні якості особистості, основні ставлення особистості, віддалений результат виховання, суспільна спрямованість, поведінка в проблемній ситуації тощо);

2) пов'язані з явищами, прихованими від очей вихователя, – мотивами, переконаннями, планами, орієнтаціями.

Критеріями вихованості є такі інтегральні прояви особистості, як система цінностей (смислів), здатність включитися у відповідний вид діяльності, проявити цілеспрямованість, осмисленість, самостійність, творчу активність, відповідальність [9].

Ці критерії пов'язані з проявом результатів виховання в зовнішній формі, з явищами, прихованими від очей вихователя, а також тісно пов'язані із суб'єктивною позицією особистості, її цілеспрямованою активністю, тому взаємодіють між собою, утворюючи цілісність. Суттєвою ознакою вихованості особистості студента гуманітарної спеціальності є ступінь співвідношення регуляції й саморегуляції його поведінки. Саме він показує домінуючі мотиви, як конкретизуються, суб'єктивні

цілі, що поєднуються, знання, уміння, переконання в дії.

У процесі розроблення власних критеріїв духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей ми керувалися такими вимогами: об'єктивністю, валідністю, простотою і зручністю діагностики, узгодженням з компонентами системи духовно-моральних цінностей, адекватності, зумовленості критерію та його показників.

Отже, з метою якісного оцінювання рівнів сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей нами попередньо виокремлено інформаційно-когнітивний, мотиваційно-ціннісний та інструментально-поведінковий критерії. Визначаючи й доповнюючи один одного, вони через показники, індикатори характеризують кількісний і якісний аспект особистості студента й відображають наявність, стихійність, широту, дієвість вияву духовно-моральних цінностей у професійній і суспільній діяльності.

Так, інформаційно-когнітивний критерій своїм результатом передбачає усвідомленість, повноту й конкретну суму знань про основи духовно-моральних цінностей. Згідно із цим критерієм, студенти мусять уміти використовувати їх для розв'язання практичних завдань під час вибору між добрим і злим.

На цьому етапі роботи зі студентами під час формування показників зазначеного критерію ми виділяємо такі напрями роботи: когнітивний напрям роботи, сутність якого полягає у формуванні певного рівня загальнонаукової, професійної й соціальної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей засобами художньої літератури, тобто набуття ними системи духовно-моральних цінностей, наукових і соціальних знань, умінь і навичок.

Показниками інформаційно-когнітивного критерію нами визначається:

1) розуміння сутності духовно-моральних цінностей особистості, механізмів їх прояву та усвідомлення необхідності їх виявлення в щоденній життєдіяльності;

2) знання духовних законів, моральних норм поведінки, прийнятих у соціумі, й усвідомлення доцільності їх дотримання.

Мотиваційно-ціннісний критерій уміщує емоційне переживання індивідом свого ставлення до тієї чи іншої духовно-моральної цінності, він відображає прояв духовно-моральних почуттів, позитивну емоційну установку та внутрішню мотивацію до слідування духовно-моральним цінностям. Зокрема, мотиваційно-ціннісний критерій інтегрує духовно-моральні цінності, установки, переконання особистості студента й слугує основою формування мотивів духовно-моральної поведінки студентів гуманітарних спеціальностей, що визначається через рівні усвідомлення

ними необхідності оволодіння й вияву духовних законів і моральних норм у взаємодії з іншими. У результаті в студента простежується позитивне ставлення до оточуючих, моральних норм, духовного начала та вмотивоване бажання слідувати їм. Проявом цього критерію є спрямованість, стійкість, дієвість мотивів студентів гуманітарних спеціальностей.

Показниками мотиваційно-ціннісного критерію ми визначаємо такі:

1) ціннісне ставлення до духовно-моральних цінностей, норм поведінки;

2) наявність позитивного ставлення до себе й навколишньої дійсності;

3) гуманістична установка на спілкування, в основі якого проявляються духовно-моральні цінності.

Аксіологічний напрям роботи за цим критерієм передбачає досягнення цілей духовно-морального виховання студентів гуманітарних спеціальностей завдяки гармонійному зверненню до раціонально-розумової та емоційно-афективної сфер психіки особистості студентів під час роботи з художньою літературою з опорою на систему духовно-моральних цінностей.

Інструментально-поведінковий критерій спирається на результати взаємодії перших двох компонентів і проявляється в стійкості й активності моральної поведінки в різних життєвих ситуаціях, у вміннях використовувати знання під час аналізу власної поведінки й поведінки інших людей. Саме завдяки пізнанню дійсності через художні образи в літературі в студентів формуються ціннісні переживання та готовність діяти згідно з наміченою метою. Основним напрямом роботи за цим критерієм вважаємо реалізацію особистісно-діяльнісного підходу з метою створення умов для розвитку гармонійної духовно багатой, морально досконалої, соціально активної та професійно-компетентної особистості студента гуманітарних спеціальностей.

Показниками інструментально-поведінкового критерію нами виокремлено такі:

1) свідомо регульована поведінка, спілкування на основі духовно-моральних цінностей;

2) постійний розвиток духовно-моральних цінностей;

3) готовність здійснювати рефлексію власної й чужої поведінки.

У діагностиці сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей ми використовували рівневу класифікацію ступеня їх сформованості. Так, з огляду на обґрунтовані критерії та показники духовно-моральних цінностей, нами виділено три рівні сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей: високий, середній, початковий.

До високого рівня ми зарахували студентів, у яких наявна сукупність цілісних знань про

духовно-моральні цінності, їхню сутність і роль у житті особистості, про духовні орієнтири, норми і правила, встановлені в суспільстві. Такі студенти усвідомлюють, що ці цінності становлять основу їхнього способу життя не тільки під час навчання у ЗВО, а також у майбутній професійній діяльності. Це пояснюється тим, що в житті вони керуються високоморальними принципами, мають чіткі уявлення про своє призначення в житті і смисл свого життя, вони мають стійкі духовні й моральні переконання, правильне осмислення таких понять: «духовність», «мораль», «цінність». Такі студенти мають потребу діяти згідно із ціннісними орієнтаціями щодо себе та ближнього. Для студентів із високим рівнем сформованості духовно-моральних цінностей є наявним прагнення до накопичення духовно-моральних цінностей, бажання самовдосконалюватися, уміння налагоджувати конструктивні позитивні стосунки з іншими людьми, виокремлювати пріоритети в конкретному освітньому, професійному або соціальному просторі. Таким студентам притаманні потреба в духовно-моральній поведінці, нетерпимість до проявів агресії і зла, їхня життєва активність спрямована на самовдосконалення, активну реалізацію свого досвіду в повсякденній реальності. Студентам із високим рівнем сформованості духовно-моральних цінностей властива потреба в духовно-моральній поведінці: готовність до дієвого співчуття до неблагополуччя, прояву допомоги іншому, вміння співрадіти успіхам інших, наявність милосердя, любові, добра тощо.

У такої особистості наявна така форма поведінки, в межах якої внутрішні переконання змушують особистість поводити себе за певними нормами, в них простежується високий ступінь стійкості духовної культури в поведінці в різних життєвих ситуаціях, вони мають витримку і здатність до саморегуляції.

До середнього рівня зараховуємо студентів, у яких прояви духовно-моральних цінностей мають вибірково-ситуативний характер. Такі студенти розуміють важливу роль духовних і моральних знань у загальній культурі особистості, вони частково усвідомлюють духовні й ціннісні орієнтири, ознайомлені з нормами, правилами та цінностями, які регулюють життєдіяльність суспільства загалом, але вони не визначилися остаточно у своєму ставленні до понять: «духовність», «мораль», «цінність» – і їх значущості для збереження сучасного українського суспільства. Варто відзначити, що духовні й моральні знання цих студентів ще не повністю сформовані, більшість із них не має чітко виражених духовно-моральних переконань, не вважає за потрібне глибоко замислюватися над такими поняттями, як призначення в житті, роль формування духовно-моральних

цінностей у суспільстві і становлення майбутнього фахівця гуманітарних спеціальностей. Студенти із середнім рівнем сформованості духовно-моральних цінностей не завжди є активними, але розуміють, що цінності все ж таки мають бути наявними в їхньому житті і становити спосіб їхнього життя й поведінки. Вони не завжди керуються ними в повсякденній реальності. У позанавчальний час такі студенти можуть проявити неетичну поведінку один до одного, хоча потім можуть пожаліти про це. Переживання, пов'язані з усвідомленням духовно-моральних цінностей студентів із середнім рівнем сформованості, виникають рідко, частково ігноруються, а прояв любові до ближнього й позитивне ставлення до оточення є спонтанним, фрагментарним.

Початковий рівень є характерним для студентів, у яких слабкі, частіше навіть відсутні знання щодо змісту й ролі духовно-моральних цінностей, ціннісних орієнтирів, норм, правил відповідної поведінки. Ці правила та норми вони виявляють неадекватно, зовсім не розуміють, що духовно-моральні цінності становлять основу майбутньої професійної діяльності. Вони не усвідомлюють значущість понять: «духовність», «мораль» і «цінності». Не розуміють важливість цих понять для подальшого розвитку формування особистості в суспільному житті, вони не проявляють навіть бажання працювати над власним самовдосконаленням. Такі студенти вчать заради отримання оцінки або диплома, вони не отримують радості від навчання й можливості вдосконалюватися. Для них важливими є матеріальні цінності, вони не залишають місця для цінностей духовно-морального порядку. Форма їхньої поведінки часто не адекватна життєвим ситуаціям, такі студенти активні, але не в проявах зазначених вище духовно-моральних цінностей.

Викладена аргументація дає нам можливість стверджувати, що всі три рівні сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей тісно пов'язані між собою, кожний наступний рівень зумовлює подальший. Узагалі формування духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей відбувається не спонтанно, а має чіткий системний, послідовний характер.

Виховання духовно-моральних цінностей неможливо поза психолого-педагогічною діагностикою цього процесу, адже досягнення результатів виховної роботи значною мірою залежить від ознайомлення з наявним рівнем сформованості духовно-моральних цінностей майбутніх фахівців, їхнього індивідуально-типологічного усвідомлення ролі духовно-моральних цінностей для виховання духовно-моральної культури, особливостей мотивації в моральному виборі та дії тощо. Отже, для розроблення методики виховання духовно-моральних цінностей необхідна діагностика рівнів сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей.

Педагогічна діагностика має вагоме значення щодо постановки виховних завдань, у виборі змісту, засобів і методів виховання й навчання. Варто відзначити, що науковці визначають викладача вищого навчального закладу як людину, що є керівником духовного життя студента, організатором його розумової діяльності, вихователем його провідних професійних якостей [7, с. 36].

У дослідженні, спрямованому на виховання духовно-моральних цінностей, необхідно постійне спостереження за процесом формування духовно-моральних цінностей особистості студентів, важлива об'єктивна інформація про результати роботи. В. Загвязинський зазначає: «Збирання, обробка й аналіз такої інформації, що дають можливість аналізувати і коригувати подальшу роботу, становлять зміст моніторингу. Базовою для моніторингу є система діагностики» [2, с. 77].

Аналіз останніх наукового доробку сучасних учених дав змогу окреслити основні тенденції, що склалися в діагностиці виховної роботи останнім часом.

По-перше, діагностична робота щодо рівнів вихованості особистості, сформованості її ціннісних орієнтацій, моральних почуттів, окремих якостей і рис на основі ранжування позиції ставлення до себе й оточення закладена в багатьох сучасних дослідженнях.

По-друге, різноманітність думок учених і дослідників у визначенні критеріїв вихованості, оцінюванні їх показників указує на неперервний розвиток у системі діагностичної роботи, її постійне вдосконалення.

Таблиця 1

Результати оцінювання рівнів стану вихованості духовно-моральних цінностей студентів

Характеристики	Результати оцінювання					
	ЕГ, %	КГ, %	ЕГ, %	КГ, %	ЕГ, %	КГ, %
	Високий рівень		Середній рівень		Початковий рівень	
Середнє значення 1 критерію	26,63	25,93	47,79	49,33	25,59	24,73
Середнє значення 2 критерію	13,8	13,8	64,5	64,9	22,4	22,1
Середнє значення 3 критерію	17,30	16,97	63,95	63,94	18,75	19,09
Середнє значення	19,24	18,90	58,75	59,39	22,25	21,97

По-третє, запозичення різних діагностичних систем і технологій для виховної роботи надає поштовх розвитку її сфери, так створюючи умови для їх адаптації до особливостей виховання духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей.

Отже, в результаті аналізу дисертаційних досліджень останніх років можна зробити висновок про вдосконалення якості діагностичної роботи, що є підставою для її покращення.

Варто відзначити, що для ефективної педагогічної діагностики рівня сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей ми пропонуємо дотримуватися таких принципів роботи: рівень сформованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей вивчається в навчальній і суспільній діяльності, у групових взаєминах і міжособистісному спілкуванні; наявність знань, переконань і втілення в поведінці духовно-моральних цінностей окремого студента та студентської групи вивчається одночасно, а отримані результати співвідносяться між собою; діагностична робота має проводитися з урахуванням того, що виявлення рівня сформованості духовно-моральних цінностей має спонукати до самопізнання, самоаналізу, самооцінки, що забезпечить перехід виховання до самовиховання; головним для діагностичної роботи має бути вивчення ставлення студента до себе як особистості й оточення, його спрямованості в духовно-моральній діяльності, стану духовно-моральних почуттів, мотивації вчинків, здатності до проявів вольової активності, самостійності мислення та глибини усвідомлення значущості духовно-моральних цінностей для суспільства.

Процедура діагностики рівня вихованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей складається з трьох етапів: 1) збирання діагностичної інформації; 2) установлення рівня вихованості духовно-моральних цінностей особистості; 3) формулювання узагальнених висновків.

Із цією метою ми використовували різні діагностичні методики, тести, опитувальники, а також безпосереднє спостереження за студентами в умовах професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Діагностичне дослідження поділяється на два етапи: 1) психолого-педагогічне тестування, коли досягається стандартність процедури й дається кількісна оцінка рівня вихованості духовно-моральних цінностей; 2) комплексний огляд, під час якого перевірялися якісні характеристики стану вихованості духовно-моральних цінностей особистості.

У контексті проведеного дослідження викладені критерії оцінювання сформованості в студентів гуманітарних спеціальностей духовно-моральних цінностей особистості забезпечені методом шка-

лування. Цей метод шляхом числової організації емпіричних даних може отримуватися у формі спостережень, анкетних опитувань, експертних оцінок, самооцінок, тестування, констатувального та формувального експериментів. Усе означене, безсумнівно, забезпечує об'єктивну інтерпретацію цих результатів з метою наукових висновків, узагальнень і рекомендацій.

З метою дослідження рівнів духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей нами проведено констатувальний експеримент: експериментальна група (далі – ЕГ) – 456 студентів; контрольна група (далі – КГ) – 450 студентів.

У таблиці 1 ми вказуємо середнє значення рівнів стану вихованості духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей, отримане після завершення діагностики.

У результаті діагностичної роботи, проведеної на констатувальному етапі експерименту, ми бачимо, що на високому рівні, відповідно, середнього значення за трьома критеріями вихованості духовно-моральних цінностей перебувають 19,24% (ЕГ) і 18,9% (КГ) студентів гуманітарних спеціальностей; на середньому рівні – 58,75% (ЕГ) і 59,39% (КГ) студентів, а на початковому рівні зафіксовано 22,25% студентів ЕГ і 21,97% студентів КГ.

Висновки і пропозиції. Результати констатувального експерименту дають підстави резюмувати, що цілеспрямована робота з виховання духовно-моральних цінностей студентів гуманітарних спеціальностей на основі художньої літератури має починатися вже з першого курсу під час вивчення студентами теоретичних дисциплін, які мають потенційні можливості для впровадження стимульних матеріалів, і продовжуватися на інших навчальних дисциплінах, у позааудиторній діяльності, виробничій практиці протягом усього періоду навчання.

Список використаної літератури:

1. Білоусова В.О. Теорія і методика гуманізації відносин старшокласників у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи. Київ : ІЗМН, 1997. 192 с.
2. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. 6-е изд. Москва : Академия, 2010. 208 с.
3. Ильина Т.А. Педагогика. Москва : Просвещение, 1984. 486 с.
4. Истратова О.Н. Психодиагностика. Коллекция лучших тестов. 4-е изд. Ростов-на-Дону : Феникс, 2007. 375 с.
5. Образование без атеизма : учебное пособие / под ред. А.Н. Двоеглазова и др. *Труды Ханты-Мансийского педагогического колледжа*. Вып. 4. Ханты-Мансийск ; Омск, 2003. 75 с.

6. Полонский В.М. Оценка качества научно-педагогических исследований. Москва : Педагогика, 1987. 144 с.
7. Саяпіна С.А., Коркішко О.Г. Вивчення особистості студента як засіб академічної адаптації у ВНЗ. *Вісник Черкаського університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2008. Вип. 120. С 35–39.
8. Скаткин М.Н. Методология и методика педагогических исследований. Москва : Педагогика, 1986. 234 с.
9. Сухомлинский В.А. Воспитание коллективизма у школьников. Москва : АПН РСФСР, 1956. 272 с.
-

Hurov S. Pedagogical diagnostics of educational levels of spiritual and moral values of humanitarian specialties students

The article deals with the formation of the competence of the future specialist, with the definition of the results of training and education, which forms a universal educational actions that provide students with the ability to learn independently, the ability to self-development and self-improvement.

An essential feature of modern Ukrainian education is a fundamental focus on the formation of the competence of the future specialist, with the definition of the results of training and education, which forms a universal educational activities that provide students with the ability to learn independently, the ability to self-development and self-improvement. So, to the teachers who have to educate moral values of students of humanitarian specialties is the task of developing technologies and models of education, as well as tools to determine the level of education of spiritual and moral values of students. So, to the teachers who have to educate moral values of students of humanitarian specialties is the task of developing technologies and models of education, as well as tools to determine the level of education of spiritual and moral values of students.

In the result of the diagnostic work conducted ascertaining stage of the experiment, we see that at a high level in accordance the average value of the three criteria of education spiritual and moral values is of 19.24% (EG) and 18.9% (KG) students of humanities; at the secondary level – 58,75% (EG) and 59,39% (KG) students, and on the initial level recorded 22,25% of the students in the experimental group and of 21.97% of the students in the control group.

The results of the ascertaining experiment give grounds for the conclusion that purposeful work on the education of spiritual and moral values of students of humanitarian specialties on the basis of fiction should begin already from the first year when students study theoretical disciplines that have potential for the introduction of stimulating materials, and continue on other academic disciplines, in extracurricular activities, industrial practice during the entire period of training.

Key words: *pedagogical diagnostics, level of education of spiritual and moral values, students of humanitarian specialties.*